



ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת אחרי קדושים תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 480

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

"מי שברך... ונאמר אמן!"

קורא יקר, לו היו מבקשים ממך לסייע ליהודי חולה במעשה קטן שלא ירש ממך מאמץ, ואולם החולה יפיק ממנו תועלת עצומה, האם היית עומד מנגד? ברור שלא!

כעת עצם את עיניך ודמיון את עצמך עומד בשבת בבית הכנסת, בשעת קריאת התורה. הנבאי אומר "מי שברך" לחולה... ואתה... היכן אתה נמצא?!

ענית "אמן" אחר "מי שברך" היא דגמא למעשה שהוא קטן מצדך, אך יש לו תועלת עצומה עבור החולה! כאשר הצבור עונים 'אמן' אחר תפלת 'מי שברך', כמו אחר כל תפלה וברכה, נעשית היא כ'תפלת רבים' שפכה גדול להמציא לחולים רפואה ומזור.

כמה כואב לראות שיש רבים העוסקים בדברים אחרים בשעת אמירת "מי שברך" בכלל ו"מי שברך" לחולה בפרט, וכך אינם שמים לבם לענות אחריה אמן, או שממלמלים אותה ללא תשומת לב. כיצד נתן להתעלם מזעקתו האלמית של החולה המתסר במטת חליו, ולא להשתתף עמו לכל הפחות בענית אמן אחר ה"מי שברך" שנאמר לרפואתו?!

מעבר לחסד שבדבר, יש לדעת כי ענית אמן אחר "מי שברך" היא חיוב גמור. הן לא לחנם קבעו לומר בסיימה: "ונאמר אמן!" וכבר פסק ה'מגן אברהם' (רטו ג): "כששומע אחד מתפלל דבר או מברך לישראל אפלו בלא הזכרת השם חייב לענות אמן", ומוסיף ה'ערוך השלחן' (שם א) שבענית אמן אחרי "מי שברך" מקיימים את מצות 'ואהבת לרעך כמוך' הכתובה בפרשתנו (ויקרא יט ח).

יהודי יקר שלח לי פעם רמז נפלא: 'אמן' - ראשי תבות: 'מציל נפש אחת', אך גם ללא רמזים... ברור שענית אמן אחר "מי שברך" מסגלת לחולל פלאים. ראינו זאת בעינינו, וגם קבלנו לא מעט מכתבים מיהודים טובים המעידים כי כאשר הצבור התחזק לענות אמן אחר "מי שברך" לחולה, חל שפור משמעותי במצב החולה עד שזכה לקום ממטת חליו.

בפרשתנו (שם טו) יש צווי מיוחד נוסף: "לא תעמד על דם רעך", ואין צורך להכביר במלים ולפרט עד כמה נוגע הדבר לענין שבו אנו עוסקים... אחים יקרים! בל נתעלם מסבלם של מכרינו החולים ובני משפחותיהם. נקבל על עצמנו להקפיד מיום זה ואילך לכל הפחות על ענית אמן אחר "מי שברך" הנאמר לרפואתם.

וארשה לעצמי להוסיף: איש אינו יודע מה מצפה לו בכל יום, איש אינו יודע מה מתחולל בגופו ברגע זה ממש. במלה אחת קטנה שנוציא מפינו נוכל להיות בגדר "מבקש רחמים על חברו" שעליו מבטח: "הוא נענה תחלה" (ב"מ צב א), וזאת חוץ מעצם הזכיות שיתספו לנו מענית אמן.

יהי רצון שזוכה כלנו כל הקמים לבראות שלמה ואיתנה - אמן. העונה אמן על "מי שברך" הוא יברך.

בברכת שבת שלום,

213 278 מחולל א"ן

תכן תפלת הכהן הגדול

"וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבוא לכפר בקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל" (טו י)

חכמי המדרש תמהו (ויק"ד כא יב, ע"פ 'מתנות כהונה' שם): אחר שצוהה התורה: "וכל אדם לא יהיה באהל מועד", כיצד יכול הכהן הגדול בעצמו להכנס לשרת בקדש ביום הכפורים, וכי אין הוא בגדר אדם? ותוצו כי אכן, באותה שעה שזכנס לפני ולפנים, התעלה הכהן הגדול לדרגת מלאך ולא היה בגדר אדם.

במהלך בקורו של ה'דברי יואל' בארץ ישראל בשנת תרצ"ב, בקר בביתו של זקן מקבלי ירושלים באותה עת, רבי חיים שאול דויק הכהן. במהלך בקורו הזכיר את דברי המדרש הללו, כשהוא מפטיר בהתפעלות:

"הנה כי כן, למרות הדרגה הנשגבה שאליה העפיל הכהן הגדול ביום הכפורים, תפלתו המצויה ביום זה עסקה בעקר בצרכיהם הגשמיים של ישראל, וכפי שאומרים אנו בסדר תפלת מוסף של יום הכפורים (ע"פ יומא נג ב): 'וכך היתה תפלתו של כהן גדול בצאתו בשלום מן הקדש... ושלא יצטרכו עמך בית ישראל בפרנסה זה לזה ולא לעם אחר... שלא תפיל אשה פרי בטנה, ושייתנו עצי השדה את תנובתם...' (עולמות שחרבו עמ' צא).

לא תהנה ללא ברכה

"לא תעשק את רעך ולא תגזל" (יט ג)

ה'אור החיים' הקדוש דרש כי כתוב זה מזוהר שלא להנות מן העולם הזה בלא ברכה, ובאר: אמרו חכמים (ברכות לה ב): "כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל". ועל כך מזוהר הכתוב: "לא תעשק" את הקדוש ברוך הוא המקנה "רעך" (משלי כז י"ג רש"י שם), "ולא תגזל" את כנסת ישראל, בכך שתהנה מן העולם הזה בלי לברך.

את מהות אותה גזלה מהקדוש ברוך הוא ומכנסת ישראל, פרש רבי ישראל גנארה כך:

הקדוש ברוך הוא חפץ שעם ישראל יברכהו בכל עת שהם נהנים מהעולם הזה, לפי שבאמצעות הברכות הוא משפיע שפע טובה וברכה על ישראל. לפיכך מי שנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מונע מהקדוש ברוך הוא להשפיע טוב, ואף מונע שפע טובה וברכה מישראל, וכך הוא גזל הן מהקדוש ברוך הוא והן מכנסת ישראל; מהקדוש ברוך הוא בכך שכביכול הוא מונע ממנו לבצע את רצונו להשפיע שפע טובה לישראל, ומכנסת ישראל בכך שהוא מונע מהם את אותן השפעות טובות (פלי מחזיק ברכה' סוף פרק א).

הירושלמי (יומא א ה) לומד מהפסוק "וכל אדם לא יהיה באהל מועד", שאפלו המלאכים שעליהם נאמר: "ודמות פניהם פני אדם" (יחזקאל א י), לא יהיו באהל מועד בשעה שזכנס הכהן הגדול לשרת בקדש ביום הכפורים.

בכך ישב רבי צבי יחזקאל מיכלזון, רבה של פלונסק, את תמיחת המפרשים:

התפלה שהגנה על מכשיר השמיעה

תפלה חמה למציאת המכשיר. גם לאחר שחלפו ימי בין הזמנים ושנת הלמודים החדשה החלה, הם לא הפסיקו לקוות ולהתפלל.

ביום הראשון ללמודים צעד יודי בלוי אביו אל התלמוד-תורה. יודי עלה כיתה, ואביו התלהו אליו כדי להקל עליו את הפניסה לכיתה החדשה ולשוחח עם אנשי הצוות לגבי צרכי היחודיים.

יודי ואביו נכנסו לכיתה. מבטו של האב נפל על שורת תיקי האכל התלויים בפניסה לכיתה, ופתאום עלה בלבו רעיון:

יתכן, חשב האב לעצמו, שלאחד מהילדים בכיתה יש תיק אכל הדומה לתיק של יודי, ובאותו יום שבו נעלם המכשיר, יודי טעה והניח את המכשיר בתיק האכל של חברו.

אבא של יודי שאל מיד את בנו אם ידוע לו על ילד נוסף בכיתה שיש לו תיק אכל דומה לשלו, ויודי בלי הסוס הצביע מיד על אחד מחבריו, צביקי שמו. אלא שכאשר נגש האב לצביקי ובקש ממנו להראות לו את התיק שלו, הוציא צביקי ברב חשיבות תיק אכל חדש ויפה.

לאזכבתו של האב ספר צביקי בשמחה שאמנם בשנה שעברה היה לו תיק דומה לתיקו של יודי, אך השנה, לכבוד תחלת שנת הלמודים, קנו לו הוריו תיק חדש.

בכל זאת לא התיאש האב. הוא החליט לנסות ולהתקשר להוריו של הילד; אולי התיק הישן עדין נמצא ברשותם, ואולי מכשיר השמיעה הקטן והיקר נמצא בתוכו. הוא התקשר וספר על האבדן, שאל אם התיק הישן עודנו בבית. לאחר חפושים קדחתניים נמצא התיק בתחתית מגרת הכביסה, ממתין נואשות לכבוס. הוא העלה אחר כבוד מתחתית המגרה, ועם פתיחתו קריאת הפתעה נשמעה מבעד לטלפון.

מכשיר השמיעה הקטן והיקר נמצא כשהוא שוכן לבטח בתא שיחד לו בתיק. אמו של צביקי ספרה שלא פחות מארבע פעמים היה התיק כבר מנח בתוך מכונת הכביסה שהיתה מוכנה להפעלה, ובכל פעם, ברגע האחרון הוא נשלף החוצה לטובת פריט מסוים דחוף יותר.

אך לומר לציין מה היה נשאר מהמכשיר העדין לו היה נשטף במכונת הכביסה. הכל ראו בחוש כיצד שמרה התפלה במשך כל אותו הזמן על שלמותו של המכשיר עד אשר שב לבעליו בדרך מפלאה בדין ביום הראשון ללמודים, היום שבו יודי שוב נצרך לו כאויר לנשימה.

טיב הקהלה, בחקתי תשע"ח

ומיחד בתיק האכל שלו. אנשי הצוות בתלמוד-תורה מתמסרים מאד למען שלומם והצלחתו של יודי, הם מקרבים אותו במסירות ומשקיעים כל שביקלתם למען התקדמותו. ההורים עדכנו כמובן גם אותם על אודות חשיבותו של המכשיר הקטן והיקר, ודאגו להזכיר ליודי לשמור עליו היטב.

ועל אף כל ההשתדלות, ביום מן הימים המכשיר אבד ואיננו.

היה זה בהגיע עונת הקיץ, בעת שהילדים יוצאים לבין הזמנים פנהוג. בתלמוד-תורה שבו לומד יודי התקיימה כמדי שנה קייטנה. כיון שצוות הקייטנה אינו נמנה עם צוות התלמוד-תורה, גם אותו עדכנו הוריו של יודי בדבר צרכיו המיוחדים, וכן על מכשיר השמיעה הקטן והיקר ועל הצורך לשמור עליו מפל משמר. אלא שמטבע הדברים, הצוות היה פחות מימן, סדר היום היה פחות מקפד, השמירה היתה רופפת יותר, והתוצאה לא אחרה לבוא...

באחד מהימים חזר יודי הביתה כשהוא ממרר בככי. אך בקשי הצליחו ההורים להוציא מפיו את הסבה לבכיו: מכשיר השמיעה היקר אבד ואיננו.

הידיעה גרמה להם לעגמת נפש רבה עקב הצורך הגדול שיש במכשיר עבור התנהלותו התקיימה של יודי בחיי היומיום וההבנה שאם לא ימצא המכשיר יהיה עליהם לרכוש מכשיר חדש. זוהי הוצאה גדולה שיקשה עליהם לעמד בה.

המשפחה התגייסה מיד למבצע חפוש נרחב. כמה מבני המשפחה נסעו לכיון התלמוד-תורה, ומשם צעדו ברגל לאורך כל תואי הדרך שבה יודי צעד.

אחרים חפשו בכל רחבי התלמוד-תורה, בכתות, בפרוזדורים ובחצר הגדולה. שעות ארוכות נערכו החפושים, אך הם לא נשאו פרי. האבדה לא נמצאה.

ביום שלמחרת נערכו שוב חפושים מקיפים, אך המכשיר עדין לא נמצא. בינתיים השיגו הוריו של יודי עבורו מכשיר שמיעה זמני שהיה מסורבל ולא התאים לצרכיו המיוחדים. בד בבד הם אף החלו לחפש קפת גמ"ח שתלוה להם את הסכום הדרוש לרכישת מכשיר חדש.

ההורים לא התיאשו, אף שגוראה היה כי אין סכוי שהמכשיר ימצא. מדי יום הם נשאו

הספור שלפנינו נשמע מפי אברך יקר, האמון על כחה של תפלה להגן ולהושיע, גם כשגוראה פי פלו כל הקצין ואבדה כל תקוה. כשנצרך אותו אברך לישועה, הוא השתמש בעצה זו וזכה לראות ישועות בהשגחה פרטית נפלאה.

בנו הקטן של בעל המעשה, יודי שמו,

בכל זאת לא התיאש האב. הוא החליט לנסות ולהתקשר להוריו של הילד; אולי התיק הישן עדין נמצא ברשותם, ואולי מכשיר השמיעה הקטן והיקר נמצא בתוכו. הוא התקשר וספר על האבדן, שאל אם התיק הישן עודנו בבית. לאחר חפושים קדחתניים נמצא התיק בתחתית מגרת הכביסה, ממתין נואשות לכבוס. הוא העלה אחר כבוד מתחתית המגרה, ועם פתיחתו קריאת הפתעה נשמעה מבעד לטלפון.



הוא לקוי שמיעה מלדה, ונצרך מחמת כך להרכיב בקביעות על אזניו מכשיר שמיעה. מכשיר קטן ומשקלל זה מסייע ליודי להתנהל בעולם כאחד האדם. יודי צועד אתו לתלמוד-תורה מדי יום ביומו, ובזכותו הוא משתלב היטב בכיתה וקולט כראוי את החמר הנלמד.

כיון שהמכשיר יקר מאד, ועלותו כעשרת אלפים שקלים, למדו ההורים את יודי שעליו לשמור עליו היטב שלא יאבד. בכל פעם שהוא נצרך להסירו בעודו בתלמוד-תורה, הוא מקפיד להניחו בתא שמור



כ"ק אדמו"ר מרחמיסטריוקא שליט"א

אמן. וילדאבונני
ראיתי הרבה
חזנים שבטורם
מסימים הקהל
לענות "אמן"
הם אוחזים כבר

במלים "בעלמא די ברא כרעותיה". ויש בזה הפסד גדול, שהרי על המשך הקדיש רוצים הקהל לענות אמן בנפרד... לכן יש להמתין בכל אמן עד שסיימו הקהל לענות.

בפרט יש להזהר בעניית אמן אחר אמירת "הא שמייה רבה" וכו'. שכן עניית אמן אחר "דאמירן בעלמא", עולה על אמירת החזן מ"הא שמייה רבה" עד "דאמירן בעלמא". ומה טוב היה אם היו יכולים להנהיג שאחר שסיימו הקהל לומר "הא שמייה רבה", יתחיל החזן שוב מ"הא שמייה רבה", כפי שנהוג אצל בני ספרד, וזה מנהג נפלא, שכן מרויחים בכך עניית אמן כהלכה על שבח זה.

אין לנו השגה בגדל עניית אמן, אשר כפי שאמרנו בזהר (שם) מבאר דברים נשגבים בענין זה; שעל ידה נפתחים כל השערים וממשיכים כל ההשפעות טובות. כמו כן אמן היא גימטריה של שמות הקדוש הוי"ה ואדנות.

הייתי בנחום אבליים אצל נכדו של ר' חיים הערש אייזנבאך זצ"ל, דער הייליגער [הקדוש] ר' חיים הערש, וספר לי שהיה פעם בבקר יום שבעה-עשר בתמוז אצל זקנו ומסבה כלשהי הורה לו שלא לצום. כידוע, בסוף ימיו היה ר' חיים הערש סגי-נהור [אחר שחלה בקטרוקט בעינו, וסרב לעבר נתוח שהיה יכול להתרפא בו, משום שנאמר לו שפמה ימים לאחר הנתוח אסור לטבל במקוה מחשש זהום], והנכד שרצה לצום, הערים על זקנו וברך 'שהכל' ללא הזכרת השם, ככביכול הוא עומד לשתות. רבי חיים הערש, שלא ידע שנכדו מערים עליו, ענה אמן אחר ברכתו. באותו יום הלך הנכד עם זקנו לתפלת מנחה, ור' חיים הערש שם יב כי נכדו עלה לתורה... אחר התפלה שאלו הסב: "איך עלית לתורה, הרי לא צמת?" (ראה או"ח תקסו ו). בלית ברירה הכרח הנכד לגלות שלא שטה באמת, אלא רק עשה עצמו כמי ששותה. לשמע הדברים הזדעזע ר' חיים הערש ואמר בפחד ורעדה: "מה עשית? גרמת לי אמן לבטלה! גרמת לי שני שמות לבטלה!" הוא היה מזעזע על שנכשל בעניית אמן לבטלה.

אפשר ללמד מכך איך החשיבו בדור הקודם כל עניית אמן; לא היו ליהודי קדוש זה טענות על נכדו על ששטה למרות שצוהו לא לצום, הוא נרעד ונפחד מכך שנכשל בעניית אמן לבטלה, שאותה החשיב ממש כהזכרת שני שמות לבטלה.

(מוצש"ק פרשת בשלח תשפ"ג)

במסכת ברכות (לב ב) אומרת הגמרא: "ארבעה צריכין חזק, ואלו הן: תורה ומעשים טובים, תפלה ודרך ארץ". כבר עוררנו בעבר על חובת הזהירות בעניית אמן שהיא חלק מחלקי התפלה הטעונים חזק, אולם יש צורך לחזור ולעורר על כך.

ידוע כי אמן היא סיום הברכה, וכל זמן שלא ענו הקהל אמן עדין לא הסתיימה הברכה. למרות זאת אני רואה לפעמים חזנים המסיימים את ברכת "מברך השנים" ובעוד שהצבור עונים אמן הם כבר ממשיכים: "תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ..." והדבר תמוה; כיצד נתן להתחיל ברכה חדשה בעוד הברכה הקודמת עדין לא נשלמה? שהלא 'אמן' היא חתימת הברכה, וכמו שאמרו חכמים (ברכות נג ב): "גדול העונה אמן יותר מן המברך" (ראה עוללות אפרים ח"ג סי' טס). ולכך כבר הורו חכמים (סוטה לט ב) לגבי ברפת כהנים: "אין כהנים רשאים להתחיל בברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הצבור". ואף לגבי ברפת התורה של העולה לתורה אמרו (שם): "אין הקורא רשאי לקרות בתורה - עד שיכלה אמן מפי הצבור".

לכן צריכים החזנים להזהר שלא להתחיל את הברכה הבאה לפני שסיימו הקהל לענות אמן על הברכה הקודמת, ורק לאחר שסיימו הקהל לענות אמן, אפשר להמשיך.

כמו כן לפני סיום הברכה צריך החזן להמתין עד שסיימו הקהל לומר: "ברוך הוא וברוך שמו", ורק אז ימשיך הלאה בחתימת הברכה, שהלא הקהל צריכים לשמע את כל הברכה ולענות עליה אמן (ראה ט"ז ס"ח סק"ד). וראיתי כמה פעמים אצל החזנים [ובודאי שאינם עושים זאת במזיד, רק מחסרון ידיעה] שתוף כדי שהקהל ענו "ברוך הוא וברוך שמו", כבר הספיקו הם לסיים "מברך השנים", להתחיל ברפת "תקע בשופר" ולהגיע בה עד "ושא נס לקבץ גליותינו"... כך יצא שהצבור לא שמעו את סיום ברפת "השנים" והפסידו בכך את עניית אמן.

הזהר הק' (נלקח רפה ב) מפליג מאד בגדל עניית אמן, ומבאר שבזכות עניית אמן נפתחים כל השערים ונמשכות כל ההשפעות הטובות, ככתוב (שעיה כו ב): "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים". עוד כותב הזהר (שם) שעל ידי עניית אמן מתקבלות התפלות, ועוד כותב דברים חמורים על מי שמוזלזל ח"ו בעניית אמן. על כן מטלת האחריות על החזן להזהר מאד, להמתין באמרו 'ברוך אתה ה' עד שיאמרו הקהל "ברוך הוא וברוך שמו", ובסיום הברכה להמתין עד שסיימו הקהל לענות אמן, ורק אז להמשיך לברכה שלאחריה.

ככלל על החזן להקפיד לתת לצבור לענות אמן קדין המבאר בשלחן ערוך (או"ח סק"ד ה, ע"פ ברכות מז א) שאין לענות אמן קצרה, אלא יש לענות במתינות, כדי שיעור זמן של אמירת שלש התבות: "איל מלך גאמן".

כך גם בענין אמירת הקדיש; על אומר הקדיש להמתין לאחר שאמר "יתגדל ויתקדש שמייה רבא" עד שיענו הצבור

למערכת 'וכל מאמינים',

מפליא לראות כיצד מיטיבים אתם לתאר, לכתב ולהסביר פעם אחר פעם, על כחה של עגית אמן. כל גליון כביכול מכה בלבו של המעיין בו ומעוררו להכיר בגדל ושגב חשיבות עגית אמן, עד שמתחזים בו הפתוב (איוב יד יט): "אבנים שחוקו מים", ו'מים' [עם הכולל] הם כידוע בגימטריה 'אמן'.

ידוע הוא הפסוק (משלי ג יח): "עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר". ה'מצודת דוד' (שם) מפרש ש'תומכיה' הכונה למי שתומך את קיום מצוות התורה על ידי גדרים וסגים. בדומה לכך המקבל על עצמו לענות אמן כראוי, הרי הוא תומך בכך בקיום מצות האמונה שהיא יסוד הכל, וכפי שכתב רבנו בחיי בפרשת בשלח. ואם כן עליו הפתוב אומר "ותומכיה מאשר" - שפותח שערי אשר, טובה וברכה עבורו ועבור כלל ישראל. וראו זה פלא שמצאתי חזק וסמך לדברים אלו מכך שחשבון הגימטריה של ראשי התבות: "חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר", יוצא בדיוק תשעים ואחד, כגימטריה של אמן.

החותם בתודה רוב ברכה, ידידכם המתענג על קריאת גליונכם מדי שבת בשבתו,

אברהם גרינולד
בית שמש

נתן לשלח מכתבים לפקס
08-9746102 שמספרו
או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

דוד המלך נזהר באמן מקטנותו

כתב רבי אליהו הפהן מאזמיר בעל ה'שבט מוסר' (מנחת אליהו פרק לב): "וכל כך גדלה כח עגית אמן, עד שאמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי שביעית ד ח): 'מאימתי קטני ישראל חיים?... תני בשם רבי מאיר, משהוא יודע לענות אמן בבית הכנסת'".

רבי אליהו מוסיף ודורש שאף דוד המלך העיד על עצמו שנהר בעגית אמן מקטנותו, שכתב אמר (תהלים כז ג): "לולא האמנת" - אלמלא הייתי מרגיל עצמי מקטנותי לענות אמן אחר כל ברכה, לא הייתי זוכה "לראות בטוב ה' בארץ חיים", כי בזכות עגית אמן זוכים לחיי העולם הבא - "בארץ חיים".

המקבל רבי עמנואל חי ריקי בעל 'משנת חסידים' הביא רמז לדברי רבי מאיר שהקטן זוכה לחיי העולם הבא משעה שיענה אמן, מכך שסופי התבות: "בן העולם הבא" הם 'אמן' (חושב מחשבות, מאמר רוח נבואה אות כו).

מרדכי חנוד את אסתר לענות אמן

עוד דורש בעל ה'שבט מוסר' כי אף מרדכי הצדיק חנוד את אסתר המלכה אשר גדלה בביתו מקטנותה לענות אמן. כפי שנתן לדרש את הפסוק (אסתר ב ז): "ויהי אמן את הדסה היא אסתר בת דוד כי אין לה אב ואם" - כיון שלאסתר לא היו אב ואם שילמדוה לענות אמן, לפיכך מלא מרדכי את מקומם; "ויהי אמן את הדסה", שלמדה לענות אמן.

רמז מן התורה

האדמו"ר רבי יהוסף מקווסן דרש רמז לדברי רבי מאיר שקטן זוכה לעולם הבא משעה שיענה אמן, מדברי יוסף לאחיו (בראשית מב ב): "ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דבריכם", בזכות מה "הקטן" זוכה לבוא "אלי" לעולם הבא? בזכות: "ויאמנו דבריכם" - ששלמדים אותו לענות אמן ('לקוטי בני שלשים', מגץ).

עגית אמן מעלה מומטה למעלה

מדברי חכמים (שם) שעגית אמן מעלה את הקטן להיות בן עולם הבא, יש ללמד שכל עגית אמן מוסיפה ומעלה את האדם באותו יחס לדרגת עלית הקטן - שאזכה לחיי עולם הבא באמצעות עגית אמן.

רמז ליסוד זה נתן להביא מכך שההפך בין הגימטריה של 'מעלה' [145] לגימטריה של 'מטה' [54] הוא בדיוק תשעים ואחד, כגימטריה של 'אמן'. ללמדנו "שהנמצא למטה, בדיוקא התחתונה, יכול על ידי עגית אמן לעלות מעלה מעלה, עד כי גדול מאד" (הספמת רבי אהרן שפירא, רבה של פרדס כץ, לספר 'תגדל ויתקדש שמייה רבה').

שיערי גן עדן

מעלת עגית אמן במשנת בעל ההלולא

בעל ה'היכל הברכה' מקומדנא
י' באיר תרל"ד

האדמו"ר רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל ספרין נולד בשנת תקס"ו לאביו האדמו"ר רבי אלכסנדר סנדר מקומדנא. בילדותו הרבה ללמד תורה מפי אביו הגדול.

לאחר שהתיתם מאביו בגיל שתים-עשרה, גדל אצל דודו, אחי אביו, האדמו"ר רבי צבי הירש מזידיטשוב, ולאחר חתנתו עם בתו של הצדיק רבי אברהם מרדכי מפיניטשוב, עבר לגור בעיירה פיניטשוב, שם כהן חמיו כרב.

הוא הרבה לנסע לצדיקי דורו וללמד מהם אורחות ישר וחסידות, ואולם את עקר תורתו קבל מפי חמיו ודודו הרבי מזידיטשוב. אחר פטירת דודו בשנת תקצ"א, והוא בן עשרים וחמש בלבד, חזר לעיירה קומדנא. שם החל לנהר אליו קהל חסידים רב, והוא התפרסם כצדיק פלאי ופועל ישועות. חבר ספרים רבים שבהם שלב את תורת הארי"ה ואת הבעל שם טוב, בהם: 'היכל הברכה' - פרוש על חמשה חמשי תורה, 'זוהר ח' - פרוש על ספר הזהר.

נפטר בתאריך י' באיר תרל"ד, ומנוחתו כבוד בבית העלמין בעיירה קומדנא.



המצבה על קברו של בעל 'היכל הברכה' בקומדנא

חיל ורעדה

כתב רבנו בספרו 'שלחן הטהור' (רטו ד):

"הזהר הק' הפליג בגדל עגישו של המבטל מצות עגית אמן, ובגדל שכרו של הנזהר בעגיתו, וכל הרואה דבריו יאחזו חיל ורעדה. על כן יזהר כל אדם לענות אמן אחר ברכת חברו בכונה גדולה וב'שוב הדעת, ויקפיד בכל יום לענות תשעים אמינים".

מנהג כשר

עוד כתב בענין חנוד הילדים לעגית אמן (שם ח א):

"מנהג כשר שריש דוכנא [=מלמד תינוקות] מביא תינוקות של בית רבן לבית הכנסת שיענו אמן ויהא שמייה רבה וקדשה בקול נעים. וכן עשה מרן רבי ישראל בעל שם טוב בילדותו, שקבץ כל תינוקות של בית רבן לבית הכנסת לענות אמן, יהא שמייה רבה".